

Prof. dr hab. inż. arch. Krzysztof Gasidło
Wydział Architektury Politechniki Śląskiej
44-100 Gliwice, ul. Akademicka 7

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. Piotra Kryczki

pt. **Tendencje w zakresie lokalizacji budynków wysokościowych w Polsce wobec współczesnych procesów osadniczych w Europie**

wykonanej pod kierunkiem Prof. dr hab. inż. arch. Roberta Masztalskiego

Podstawa opracowania recenzji:

- Zlecenie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej prof. dr hab. inż. arch. Rafała Czernerera z dnia 27.02.2022 r. otrzymane 15.02.2022,
- egzemplarz rozprawy w postaci wydruku (bez wersji cyfrowej),
- Ustawa z dnia 14.marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki,
- Ustawa z dnia 3. lipca 2018 – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce,
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19.stycznai 2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

1. Ogólna charakterystyka pracy

Forma rozprawy.

Opiniowana rozprawa przedstawiona jest w jednym tomie na 266 stronach, z których 241 zajmuje tekst zasadniczy a na pozostałych 25 stronach zamieszczono wykaz literatury oraz innych źródeł i stron internetowych (265 pozycji), spis rysunków, tabel i wykresów oraz streszczenia w języku polskim i angielskim. Do tekstu dołączonych jest 5 Aneksów w formie zbiorów map.

Na stronie tytułowej rozprawy brak jest informacji, że jest to rozprawa doktorska. Nie ma też informacji o osobie promotora ani o uczelni, na której pracę wykonano. Jedyne na okładce zamieszczono napisy „Rozprawa doktorska” oraz „Politechnika Wroclawska”. Ponieważ tom został dostarczony z pismem Przewodniczącego Rady Dyscypliny (jak wyżej) recenzent przyjmuje, że jest to rzeczywiście rozprawa doktorska mgr Piotra Kryczki wykonana pod kierunkiem prof. Roberta Masztalskiego.

Cel, przedmiot rozprawy, hipoteza badawcza.

Podjęte przez Doktoranta zagadnienie mieści się w obszarze aktualnych problemów, którymi zajmuje się dyscyplina architektura i urbanistyka. Wnioskując z celu pracy i hipotezy badawczej przedmiotem

rozprawy jest zjawisko lokalizacji budynków wysokościowych w Polsce i miastach europejskich rozumiane jako proces oraz decyzja inwestycyjna i administracyjna.

Doktorant formułuje cel pracy dosyć szeroko wskazując kilka jego składowych: „...celem pracy jest próba kompleksowego spojrzenia na obecne tendencje lokalizacyjne budynków wysokościowych w Polsce i w Europie oraz usystematyzowanie wiedzy z zakresu wielokryterialnych badań urbanistycznych nad sytuowaniem budynków wysokościowych.” (s.8). Autor formułuje także cel dodatkowy o charakterze aplikacyjnym: „...szczególną aspiracją autora jest stworzenie opracowania opartego na dowodach naukowych, przydatnego jednostkom samorządu terytorialnego (JST) w procesie decyzyjnym planowania przestrzennego...” (s.8). Cele pracy zostały objaśnione przez postawienie sześciu pytań badawczych. Następnie Autor stawia „wstępną” hipotezę, że „...budynki wysokościowe występują w zróżnicowanych strefach miejskich, jednak ich lokalizacja nie jest bezpośrednim czynnikiem pogłębiającym negatywne skutki urbanizacji przestrzennej miast europejskich”. (s.8).

Luka badawcza (s.43) jest określona jako brak badań nad rozwojem budynków wysokościowych, które „... wskazywałyby dotychczasowe wzorce rozwoju i wzajemną relacyjność tego typu zabudowy ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną miasta.”

2. Metodologia badań

Na stronach 12-14. Autor opisał „Metody, narzędzia i źródła danych”. Ciąg logiczny badań przedstawia schemat na rysunku 1.3. Jest on wystarczający aby zrozumieć, że dla osiągnięcia celu badań a w szczególności zweryfikowania hipotezy Doktorant określa zakres merytoryczny (rzeczowy) przyjmując zbiór atrybutów (np. cech) budynków wysokościowych. Następnie wyznacza zakres terytorialny według określonych kryteriów, identyfikuje budynki i przeprowadza analizy tendencji lokalizacyjnych badając ich rozmieszczenie w przestrzeni. Na podstawie syntezy wyników analiz przedstawia wnioski końcowe. Rozprawa posługuje się zatem indukcyjną metodą wnioskowania właściwą dla nauk empirycznych.

3. Struktura dysertacji

Całość pracy zawiera się w sześciu rozdziałach właściwej dysertacji oraz informacji uzupełniających i aneksu zawierającego mapy. Podział dobrze odzwierciedla logikę wywodu naukowego i należy uznać go za poprawny. Każda część ma spójną strukturę wewnętrzną i kończy się wnioskami.

4. Ocena treści pracy

W rozdziale 1 (**WPROWADZENIE**) Doktorant szkicuje założenia i strukturę pracy, określa jej zakres terytorialny, przedstawia cel i metody badań. Zamieszczono tu także wyjaśnienie ważniejszych pojęć i rozwinięto stosowane skróty. Treść i budowa tej części pracy jest poprawna ale wątpliwości

budzi wyznaczenie zakresu terytorialnego grupy referencyjnej. Kryteriami wyboru badanych miast było ich położenie w Europie, stołeczność i występowanie w nich budynków wysokościowych (s. 9-11). Niezrozumiałe zatem jest pozostawienie poza zbiorem takich miast jak Moskwa czy Kijów spełniających te kryteria (patrz Rys. 3.3., s.65), tym bardziej, że Autor stwierdza (s.215): „Badania wykazały, że biegunami rozwoju zabudowy wysokościowej w Europie są Turcja i Rosja z największymi koncentracjami zabudowy wysokościowej w Stambule i Moskwie ...”. Dla zawężenia grupy referencyjnej Doktorant przyjął dodatkowe kryteria: wielkość miast, liczba budynków wysokościowych i „możliwe charakterystyczne uwarunkowania lokalizacyjne” (s.10). Następnie włączył do zbioru Frankfurt nad Menem i Barcelonę argumentując to dostępem do literatury dotyczącej tych miast ale pozostawił bez wyjaśnienia poza tym zbiorem dobrze opisane w literaturze Benidorm, Stambuł czy Mediolan.

Wątpliwości budzi też wybór miast polskich (grupa badawcza). Na stronie 146. Autor wymienia miasta z największą liczbą budynków wysokościowych; kolejno Warszawa, Katowice, Poznań, Gdańsk, Wrocław i Kraków. Nie ma w tym wyliczeniu Szczecina, który następnie jednak wchodzi do rozważanego zbioru ale ... znikają Katowice, które mają największą po Warszawie liczbę budynków wysokościowych a ich ilość istotnie zwiększa się w ostatnich latach. Dwa główne kryteria wyboru miast jakie przyjął Autor to liczba mieszkańców i powierzchnia (s.10). W przypadku zbioru miast europejskich jak i polskich uzasadnienie przyjęcia kryteriów ich wyboru nie jest, zdaniem recenzenta przekonujące.

Inna wątpliwość to brak określenia zakresu czasowego pracy. Tytułowe „tendencje” to wszak atrybut zjawiska trwający w dłuższym czasie. W tekście pracy pojawia się zresztą wielokrotnie oznaczenie 30 lat jako okresu, w którym dynamika budownictwa wysokościowego wyraźnie się powiększyła.

W rozdziale 2 (**PROBLEMATYKA LOKALIZACJI BUDYNKÓW WYSOKOŚCIOWYCH**) omówiono typologię budynków wysokościowych, przywołano główne nurty dyskusji w aspekcie lokalizacyjnym, funkcjonalnym, ekonomicznym, ekologicznym, kompozycyjnym i krajobrazowym. Omówienie to prezentuje stan badań, jaki można rozpoznać studiując aktualną literaturę. Ważnym fragmentem tego rozdziału jest opis uwarunkowań (warunków) lokalizacji takich budynków w strukturze przestrzennej i funkcjonalnej miasta. Znajduje się tu przypisanie kryteriów lokalizacyjnych do sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej itd. (Tab. 2.5. s. 40), wytyczne projektowe w kontekście kompozycji urbanistycznej i oddziaływania na krajobraz (Tab. 2.6., s. 44), zestawienie angielskich i polskich ram planistycznych formułowanych w dokumentach strategicznych, planistycznych i przepisach prawa. Treść tego rozdziału daje dobre podstawy do podjęcia szczegółowych rozważań w następnych częściach.

Rozdział 3 (**EUROPA BUDYNKÓW WYSOKOŚCIOWYCH: TENDENCJE PRZESTRZENNE LOKALIZACJI WOBEC WSPÓLCZONYCH PROCESÓW OSADNICZYCH**) poświęcony jest

identyfikacji, opisowi i analizie lokalizacji budynków wysokościowych w wybranych 13 miastach europejskich. Ten fragment dysertacji dzieli się na trzy części: ogólne informacje o lokalizacji budynków wysokościowych w świecie i Europie, opis ich lokalizacji w relacji do struktury funkcjonalno-przestrzennej miast oraz gęstość występowania i typologia ich układów przestrzennych a także analiza szczegółowa tendencji europejskich lokalizacji na przykładzie aglomeracji paryskiej. Wyniki rozważań uporządkowane na końcu rozdziału dają szereg interesujących wniosków.

Rozdział 4 (**POLSKA BUDYNKÓW WYSOKOŚCIOWYCH: TENDENCJE PRZESTRZENNE LOKALIZACJI I KSZTAŁTOWANIA WYSOKOŚCI ZABUDOWY**).

Struktura tego rozdziału i logika wywodu jest podobna jak w rozdziale 3. Szczegółowa analiza poświęcona jest lokalizacjom warszawskim, wrocławskim i krakowskim. Brak jest analiz lokalizacji w Łodzi, Gdańsku, Poznaniu i Szczecinie. Może to być spowodowane wyczerpaniem wyróżnionych poprzednio (i analizowanych w Paryżu) typów układów przestrzennych tj. budynków w układzie grupowym, liniowym i rozproszonym niemniej Autor jednak nie uzasadnia takiego wyboru. Rozdział kończy się wnioskami, które następnie będą podstawą do porównania tytułowych tendencji w grupie referencyjnej i grupie badawczej. Wydaje się, że w omawianym rozdziale interesujące byłoby krótkie omówienie rozwoju (historii) budownictwa wysokościowego w Polsce zarówno dla celów poznawczych jak i analitycznych.

Rozdział 5 (**SYNTEZA**) składa się z dwóch części. W pierwszej Autor przeprowadza wnikliwą dyskusję rezultatów badań odnosząc się m.in. do wyników dotychczasowych badań opisanych w literaturze potwierdzając je lub podważając (np. na s. 223).

W części drugiej Autor przedstawia rekomendacje planistyczne dotyczące lokalizacji budynków wysokościowych. Tutaj ogranicza się on do stwierdzenia (s.232), że „Uwzględnienie w dokumentach planistycznych i procedurach ich sporządzania wyników wielokryterialnych badań urbanistycznych nad lokalizacją budynków wysokościowych może mieć pozytywne skutki...”. Następnie Doktorant wylicza te skutki. Recenzent uważa, że samo wyliczenie, może i poprawnie przewidywanych skutków badań trudno nazwać konkretnymi rekomendacjami.

W rozdziale 6 (**PODSUMOWANIE**) przedstawiono rozwinięte odpowiedzi na sześć pytań badawczych postawionych we WPROWADZENIU (s.8). Najistotniejsze są odpowiedzi dotyczące tytułowych „tendencji” w zakresie lokalizacji budynków wysokościowych w Polsce.

5. Ocena warsztatu naukowego, języka i redakcji.

Praca napisana jest dobrym językiem, z zastosowaniem poprawnej terminologii i logicznych wywodów. Ilustracje użyte w pracy są adekwatne do treści werbalnej. Niektóre z nich jednak są nieczytelne, jak np. rysunek 3.8 (s.87) czy też niektóre mapy zamieszczone w aneksie, na których

trudno zidentyfikować miejsca lokalizacji budynków wysokościowych. Redakcja tekstu jest prawidłowa. Drobne błędy literowe, gramatyczne czy nawet rzeczowe nie wpływają na płynność wywodu. Dla porządku należy jednak wymienić kilka z nich: - nazwa „budynki związków wyznaniowych” (s.9) na określenie świątyń, które zapewne miał Autor na myśli nie jest wystarczająco dokładna, - „aspekty przeciwko” (s. 35) powinny być zapewne nazwane argumentami, - „set-back” (s.46) nie jest systemem lecz zasadą albo pojęciem z zakresu morfologii budowli.

Doktorant biegle posługuje się zestawieniami porządkującymi, tabelami, diagramami, schematami, wykresami itd. Zastosowanie cytatów, odnośników i przypisów jest poprawne chociaż występuje nadmiarowość odwołań do literatury dotyczących często oczywistych i trywialnych treści np. „Planowanie przestrzenne ma ogromne znaczenie w kształtowaniu środowiska zurbanizowanego ... (Levy, 2016)” (s.49). Autor cytuje też często informacje zaczerpnięte pośrednio (z dzieł innych autorów), które należy weryfikować u źródeł takich jak statystyka publiczna np. informacje o wielkości światowego zużycia energii, wody itd. przez budynki wysokie (s. 33).

6. Ocena wyników

Recenzent za istotne uważa następujące wyniki:

- uporządkowanie pojęć dotyczących budynków wysokich i wysokościowych w nomenklaturze polskiej i angielskiej w tym w zakresie ich wyróżniania i opisu,
- poszerzenie wiedzy o uwarunkowaniach lokalizacji budynków wysokościowych,
- poszerzenie wiedzy o wpływie budynków wysokościowych na strukturę przestrzenno-funkcjonalną miasta a w tym wykazanie, że lokalizacja budynków wysokościowych nie jest czynnikiem wpływającym na urbanizację terenów otwartych w miastach,
- rozpoznanie rozmieszczenia budynków wysokościowych w niektórych miastach w Polsce w tym wykazanie typów ich rozmieszczenia,
- wskazanie istotnych aspektów praktycznych (aplikacyjnych) wyników badań, które mogą mieć zastosowanie w opracowaniu dokumentów strategicznych, w procesie inwestycyjnym i planistycznym.

Porównanie założeń rozprawy doktorskiej z osiągniętymi wynikami pozwala stwierdzić, że cel rozprawy został osiągnięty a hipoteza zweryfikowana mimo, że zdaniem recenzenta kryteria wyboru obiektów do badań wzbudzają wątpliwości.

7. Ocena końcowa rozprawy

Recenzowana dysertacja doktorska jest opracowaniem wykonanym na podstawie poprawnie sformułowanego celu i odpowiednio dobranych metod. Zgromadzony przez doktoranta bogaty materiał informacyjny, opis badań, prezentowane wnioski świadczą o jego erudycji w zakresie tematu oraz o znacznym wysiłku naukowym. Bardzo szeroko zakreślone cele badawcze wymagały od doktoranta zastosowania licznych i zróżnicowanych metod począwszy od krytycznej analizy literatury

poprzez studia kartograficzne, dokumentację fotograficzną i tak dalej aż po badania statystyczne. Wszystkie one zostały zastosowane poprawnie, co z pewnością dobrze świadczy o opanowaniu warsztatu naukowego.

8. Wniosek końcowy.

Po dokonaniu krytycznej oceny stwierdzam, że mgr inż. Piotr Kryczka w pracy pt. **Tendencje w zakresie lokalizacji budynków wysokościowych w Polsce wobec współczesnych procesów osadniczych w Europie** wykonanej pod kierunkiem Prof. dr hab. inż. arch. Roberta Masztalskiego przedstawił oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego, wykazał ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie architektury i urbanistyki oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Tym samym rozprawa jego autorstwa odpowiada wymaganiom stawianym pracom doktorskim w myśl odpowiedniej *Ustawy*. Wnoszę więc do Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Gliwice 15.04. 2022

